

Bilaga 1

Tillsynsrapport - miljöbalkstillsyn 2023

Miljöbalkstillsyn

Syftet med miljöbalken är att främja en hållbar utveckling genom skydd av miljö och hälsa, bevarande av naturvärden och hushållning med energi och naturresurser.

Miljötillsynsenheten arbetar med det vid planerade tillsynsinsatser, när nya verksamheter anmäls, när det kommer in klagomål på störningar av olika slag samt vid samråd och remisser som rör miljö- och hälsoskydd.

Verksamheter som kan innebära risk för människors hälsa eller miljön omfattas av miljöbalken och kan få tillsyn enligt miljöbalken. Exempel på miljöfarliga verksamheter är reningsverk, industrier och deponier, medan exempel på hälsoskyddsverksamheter är skolor, simhallar och solarier. Verksamheter kan dessutom falla inom både miljö- och hälsoskydd, till exempel omfattas en skolas eller en bostadsrättsförenings lokaler av hälsoskyddsreglerna, medan deras kemikalie- och avfallshantering omfattas av miljöskyddsregler. Utöver verksamheter som kan påverka miljö och hälsa så har kommunen tillsyn över områdesskydd, det vill säga att skyddade områden hanteras på rätt sätt. Exempel på den typen av områdesskydd är strandskydd, naturreservat och Sandasjöns vattenskyddsområde, där det finns specifika restriktioner. Områdena miljöskydd, områdesskydd och hälsoskydd rymms inom miljöbalken och dess förordningar. Områdena berör dessutom några lagområden utanför miljöbalken, men med liknande tillsyn. Exempel är Strålskyddslagen (strålsäkerhet), Lag om förhindrande av förorening från fartyg (avfallshantering), Väglagen (utsläpp på vägområde) och Lag med särskilda bestämmelser om gaturenhållning och skyltning (avhållande skyltning och nedskräpning).

Nacka kommun har 560 anmälda ”objekt” inom miljö- och hälsoskydd, samt inom områdesskydd 16 naturreservat och ett vattenskyddsområde, som motiverar regelbunden tillsyn. Det finns även cirka 1700 enskilda avlopp. Dessutom finns okända verksamheter, som behöver inventeras. Totalt bedöms cirka 800 verksamheter behöva regelbunden tillsyn och ungefär 200 av dessa betalar årlig avgift i början av året. Verksamheter som betalar årlig avgift inom miljöskydd är tillstånds- och anmälningspliktiga (B- och C-) miljöfarliga verksamheter. Inom hälsoskydd omfattas skolor och förskolor, som också är anmälningspliktiga. Övriga verksamheter betalar timavgift i efterhand.

Verksamheterna kan påverka sin avgift på olika sätt beroende på vilken typ av verksamhet det är. För verksamheter med årsavgift bestäms avgiften av hur stort tillsynsbehovet är. Behovet bedöms med stöd av Sveriges Kommuner och Regioners (SKRs) modell, där stora verksamheter med stora risker får fler tillsynstimmar, medan små verksamheter med små risker motiverar mindre tillsyn. Detta följs upp under tillsynen, och om en verksamhet har

fungerande egenkontroll och arbetar förebyggande för att minimera risken för olägenheter, så behövs mindre tillsyn och avgiften sänks. Även verksamheter som betalar timavgift tjänar på att följa miljöbalkens krav och ha en god egenkontroll, eftersom det leder till färre tillsynstimmor.

Under 2023 ledde den årliga revideringen av tillsynsbehovet till att sammanlagt 13% av verksamheterna fick sänkt avgift med hjälp av egna insatser. Utfallet kommer dock inte att kunna jämföras med nästa år (2024), eftersom taxan har ändrats så många fick sänkt avgift för att de har förhållandevis få elever. Under 2024 kommer verksamheternas egenkontroll att jämföras med den nya grundnivån.

Tillsynen 2023

Tillsynsplan 2023

Inför 2023 tog miljötillsynsenheten fram en tillsynsplan som motsvarade cirka 70 % av kommunens tillsynsbehov enligt behovsutredningen som uppdaterades 2022. Tillsynsplanen baserades på en prioritering av tillsynsobjekten, utifrån lagkrav, de lokala miljömålen samt bedömd risk enligt risk och konsekvensbedömningen. Inom miljömålen låg fokus på *Rent vatten*, *God bebyggd miljö* och *Giftfri miljö*, men tillsynsplanen berörde även *Frisk luft* och *Begränsad klimatpåverkan*. Dessutom gjordes satsningar på hälsoskyddsverksamheter som i väldigt liten utsträckning berörs av miljömålen, men som är viktiga för *folkhälsan*.

Eftersom inkommande ärenden styrs av externa händelser så går det inte att i förväg säga hur mycket tid som behövs varje år. Behovsutredningens prognos baseras därför på utfallet flera tidigare år. Mängden ärenden som kommer in till miljötillsynsenheten är dock oberoende av hur många inspektörer som finns tillgängliga. Prognosen i behovsutredningen visar därför att miljöbalksgruppen under 2023 behövde räkna med att det behövs cirka 9700 timmar för att hantera inkommande ärenden, vilket motsvarar ungefär 75-80% av tillsynstiden. Med hänsyn till prioriteringar inom tillsynen och för att fördela tiden efter miljönyttan, så planerades 35% av tillsynstiden för planerad tillsyn och resterande 65% för inkommande ärenden. För att hålla nere arbetet med händelsestyrd tillsyn så krävdes därför hårda prioriteringar.

Resultat

Under 2023 har tillsynsarbetet och mängden tillgänglig tillsynstid påverkats av föräldraledigheter, sjukskrivningar och pensionsavgång, samt den nyrekrytering som detta har lett till. Precis som under 2022 var det under 2023 många klagomål relaterade till störningar som upplevs hemma – ofta knutet till pågående byggprojekt eller nya verksamheter som kommit nära bostäder. För att undvika att frågor om störningar leder till tidskrävande tillsynsärenden så har miljötillsynsenheten arbetat förebyggande, bland annat genom att informera och ta stöd av kommunens kundservice. Syftet är att de som kontaktar kommunen ska få information om vad som stör, hur länge ett arbete pågår och vad kommunen kan göra, innan ett klagomålsärende lämnas in. Många gånger leder en sådan kontakt till information och rådgivning utan att det resulterar i tillsyn. När ett

klagomålsärende väl startat har miljöbalksgruppen prioriterat efter miljö- och hälsomyttan. Sammantaget bidrar det till att minska tidsåtgången för tillsyn av obefogade klagomål.

Inför 2023 planerades strax under 12 300 timmars tillsyn, motsvarande 11,1 årsarbetskrafter när man räknat bort övergripande arbetsuppgifter utanför tillsynen. Under året genomfördes dock 13 300 tillsynstimmar, vilket innebär att miljöenheten haft drygt 12 årsarbetskrafter tillgängliga (enligt MSLs definition av nyckeltalet). Både planerad och händelsestyrd tillsyn har ökat jämfört med planen, men planerad har ökat mer. Orsaken till den sammantagna ökningen är att vikarier har rekryterats med ett visst överlapp, samtidigt som pensionsavgången skjutits på till slutet av året. En större del av den tiden som tillkommit har sedan fördelats till planerad tillsyn

Under 2023 genomförde miljö- och hälsoskyddsinspektörerna 420 inspektionsaktiviteter, vilket är betydligt fler än tidigare år. Antalet ärenden har sjunkit något från föregående års (1323), men är fortfarande betydligt högre (1260) än före covid. Antalet anmälda värmepumpar är dock inte lika högt som när energipriserna var som högst år 2022, men årets 145 anmälningar skulle varit högt under ett ”normalt år”. Antalet ansökningsärenden var 106 (ungefär samma nivå som 2022 och 2021), till större del dispenser inom områdesskydd. Antalet klagomålsärenden var 187, vilket var lägre än föregående år (200). Ungefär 40% av klagomålen rörde buller, 30% hälsoskydd (annat än buller), 10 % miljöskydd (främst utsläpp). Resterande klagomål rörde områdesskydd eller mer övergripande miljöfrågor.

De inkommande ärendena är fortfarande till stor del relaterade till byggprojekt (till exempel klagomål på buller eller damm), men det har fortfarande varit hög efterfrågan på bergvärmepumpar. Under 2023 har det dessutom tillkommit ett flertal nya enskilda avlopp längs framförallt Bågvägen och Åbroddsvägen. Antal inkomna anmälningar och ansökningar är exempel på ärenden som tillsynsgruppen inte styr över. Klagomål kan däremot till viss del påverkas av tillsynsprioriteringar, dels för att förebyggande tillsyn förhindrar att störningar uppkommer, dels för att bättre rutiner kring hur frågor ska hanteras gör att många som kontaktar kommunen nöjer sig med att få information istället för att starta ett klagomålsärende.

Prioriterad tillsyn

Följande planerade tillsynsområden har fått stort fokus:

- **Tillsyn av skolor och förskolor.**

Under 2023 inspekterade miljöenheten 85 skolor, förskolor och gymnasier, med fokus på städning. I tillsynen ingick även 30 uppföljningar av verksamheter som fått anmärkningar tidigare. Syftet med tillsynen är att alla skolor och förskolor ska ha en hälsosam skolmiljö. Under året har även konstgräs och fallskydd av gummiasfalt i förskolemiljöer kontrollerats. I tillsynen ingick även en utvärdering av hur taxans avgiftsklasser reflekterar tillsynsbehovet, utifrån hur tillsynen bedrivs idag. Den

resulterade i ändringar av taxan, där många verksamheter med mindre barn- och elevunderlag fick lägre årsavgift.

- **Miljöfarliga verksamheter**

- **B-verksamheter (tillståndspliktiga)**

- Samtliga fem B-verksamheter har fått 2023 års miljörapporter granskade och tillsynsbesök under året. För ett av objekten har även Seveso-tillsyn (förebyggande av allvarlig händelse) genomförts tillsammans med Länsstyrelsen. En anläggning (krematoriet) har dessutom anmält större förändringar av verksamheten under 2023.

- **C-verksamheter (anmälningspliktiga)**

- Tillsynen av C-verksamheter omfattade 29 objekt som fått inspektion, samt ytterligare 9 som granskats utifrån årliga rapporter. Under året har två bensinstationer och två skjutbanor lagts ner. Ytterligare ett par verksamheter har gjort större ändringsanmälningar som har hanterats med tillsyn.

- Inspektionerna visar bland annat att:

- Energifrågan är viktig för verksamheterna, men alla vill inte självmant genomföra energikartläggning – som är ett första steg för att få med energi i sin egenkontroll.
 - Det förekommer fortfarande att verksamheter inte har med oljeavskiljare i sin egenkontroll, att de inte vet hur de sköts eller vart de är kopplade. Det saknas i princip alltid information hos NVoA. Oljeavskiljare lyfts därför till ett inventeringsprojekt under 2024, som även ska kommuniceras med NVoA.
 - Det är viktigt att fånga upp föroreningsfrågan medan verksamheter fortfarande är i drift.

- **Tunnelbanan**

- Under året har miljötillsynsenheten fortsatt ha tät kontakt med Förvaltning Utbyggnad av Tunnelbana (FUT). Tillsynen har omfattat avstämningsmöten med FUT, masshanteringsfrågor, hantering av länshållningsvatten, föroreningar inom arbetsområdena samt samråd om att tillståndet följs med avseende på buller. Även under 2023 har det varit mycket diskussion om hur projektet hanterar vatten från sin tunneldrivning och hur vatten ska samlas in och provtas.

- **Mikroplast från konstgräs och lekytor**

- Under 2023 har miljötillsynsenheten fokuserat på förskolegårdars lekytor med gummiastfalt, samt kommunens andra lekytor med den typen av beläggning. Syftet har varit att se över att de är i gott skick och underhålls rätt, för att minska spridningen av mikroplast i miljön. Större delen av tillsynen gjordes i samband med ordinarie tillsyn av förskolor. En observation var att gummiastfalt verkar vara på väg att fasas ut, men även att det är vanligt att slitna ytor inte blir åtgärdade på grund av att det är oklart vem som ska underhålla dem. Under året har även uppföljande

besök gjorts på konstgräsplaner med granulat som fick tillsyn under förra året. Tillsynen visar att underhållet förbättrats avsevärt sedan före tillsynen 2022.

- **Dagvattenanläggningar**

Miljötillsynsenheten har stämt av att det finns skötselplan och egenkontroll för samtliga kommunala dagvattenanläggningar. Tillsynen påbörjades under 2022, men provtagningsmoment blev försenade på grund av underbemanning hos NVoA. Under 2023 kompletterade NVoA med sedimentprovtagning, som har granskats av tillsynen.

- **Fastighetsägares egenkontroll**

Under 2023 genomfördes besök hos större ägare av flerbostadshus i Nacka. Fokus var på verksamheternas egenkontroll, bland annat varmvatten, legionella och avfallshantering. Tillsynen har även samarbetat med energi- och klimatrådgivare för att lyfta energifrågan.

- **Förorenade områden**

Under 2023 utfördes tillsyn för att närmare granska pågående arbetet på Nobelberget, Kvarnholmen, Hälsholmsundet/Gäddviken och Plania. Nobelberget lämnade in slutrapport för sanering i december. Övriga projekt fortsätter.

- **Båtklubbar och småbåtsvarv**

Tillsynsplanens mål var att fortsätta med 2022 års tillsyn av hantering av miljöfarliga kemikalier och avfallshantering, och besöka de verksamheter som inte fick besök under 2022. Fokus förändrades dock under våren, när Transportstyrelsens vägledning om ny lagstiftning (lag om åtgärder mot föroreningar från fartyg) lyfte att samtliga fritidsbåtshamnar med fler än 25 båtplatser måste ha en avfallshanteringsplan som kommunen har godkänt. Miljötillsynsenheten gick därför ut med bred information för att stötta samtliga båtklubbar och hjälpa dem att göra rätt. Inspektörerna har sedan diskuterat och granskat avfallshanteringsplanerna samt godkänt dem allt eftersom de kommit in.

- **Idrottshallar**

Under året genomfördes inspektioner vid 4 av kommunens idrottshallar och deras omklädningsrum. Under besöken kontrollerades städning, varmvatten, avfallshantering, ventilation och ansvarsfördelningen för egenkontrollen. Samtliga hade anmärkningar på städningen, och det visade sig att ansvaret för städfrekvens inte är klart, om lokalerna behöver rengöras oftare. Det förekom även problem med för låg varmvattentemperatur och bristande underhåll, som gör det svårare att hålla god hygien.

- **Bassängbad**

Miljötillsynsenheten genomförde 3 inspektioner på bassängbad, med fokus på provtagning, kemikaliehantering och hygienrutiner. En verksamhet fick inga anmärkningar, medan övriga två hade anmärkningar på kemikalieförvaring,

städrutiner och provtagning. Det var inte allvarliga anmärkningar och inga förelägganden behövdes.

- **Tobakstillsyn**

Under året genomfördes tobakstillsyn på verksamheter som är tillgängliga för allmänheten, till exempel skolor, idrottslokaler och bassängbad. Miljötillsynsenheten deltog dessutom i ett regionalt projekt för att kontrollera efterlevnaden av rökförbudet vid busshållplatser. Under en dag kontrollerades 34 hållplatser. Observationerna visar att det nästan alltid finns information om rökförbudet vid busskurerna, men att det inte efterlevs.

- **Köldmedierapporter**

Verksamheternas kontroll av köldmedieanläggningar är viktig för att förhindra klimatpåverkande utsläpp. Verksamheter med anläggningar som innehåller köldmedium motsvarande minst 14 ton koldioxidekvivalenter ska under perioden 1 januari - 31 mars lämna in årsrapport till miljötillsynsenheten om köldmediehantering och läckagekontroll på aggregat året dessförinnan. Om en kontroll inte utförs i tid, eller om rapporten skickas in för sent, så ska miljötillsynsenheten fatta beslut om miljöstraffavgift.

Under 2023 kom 248 köldmedierapporter in till miljötillsynsenheten, för 202 verksamheter.

Omprioriteringar

Följande projekt som listades i tillsynsplanen för 2023 har inte utförts enligt planen:

- **Tillsyn på mindre verkstäder**

Under våren 2022 genomfördes en skrivbordsinventering av icke-anmälningspliktiga fordonstvättar och verkstäder, som en förberedelse för ett nationellt tillsynsprojekt. Inventeringen skulle användas tillsammans med tydlig projektbeskrivning och vägledningmaterial, som Naturvårdsverket skulle presentera efter sommaren 2022. Under hösten (2022) meddelade dock Naturvårdsverket att projektet och stödet skulle presenteras först hösten 2023. Det försenades sedan ytterligare till 2024. Projektet är därför flyttat till 2024.

- **Nedlagda deponier**

Efter genomgången av nedlagda deponier (2022) bedömde miljötillsynsenheten att Kärrdalsdeponin behöver utredas närmare. När tillsynen under hösten 2023 kontaktade kommunens fastighetsenhet (fastighetsägaren) så pågick redan förberedelser för upphandling av utredning av deponin. Miljötillsynsenheten har därför inte förelagt om åtgärd eller drivit det som tillsynsärende under 2023, men har bidragit med uppgifter om vad som har observerats och vad som behöver utredas. Upphandlingen genomförs under början av 2024. När resultat finns så kan det bli aktuellt med tillsynskrav, för att åtgärda läckaget av lakvatten.

- **Privata reningsverk**

I tillsynsplanen planerades uppföljning av 25 privata reningsverk. Projektet sköts över till 2024 för att de berörda handläggarna behövde prioritera överlämning av föroreningsprojekt från handläggare som gick i pension.

- **Stickande/skärande verksamheter med smittorisk**

I tillsynsplanen planerades tillsyn på 6 verksamheter. Vid avstämning under våren kom miljötillsynsenheten fram till att det behövdes oproportionerligt mycket tid för att förbereda tillsynen, med så få tillsynsobjekt. Tillsynen bör istället samlas till en större tillsynsomgång av den typen av objekt. Tiden fördes istället över till fastighetsägarprojektet.

Miljötillsynsenheten

Tore Liljeqvist
Gruppchef, miljö och hälsoskydd
Miljöenheten